

IV Всеукраїнська науково-практична конференція

ЛЮДИНА І СУСПІЛЬСТВО:

*економічний та соціокультурний
розвиток*

*Тези доповідей
24 березня 2016 року*

12. Памятная книжка Волынской губернии на 1909 год. – Житомир : Волынская Губ. тип., 1908. – 539 с.
13. Памятная книжка Волынской губернии на 1913 год. – Житомир : Волынская Губ. тип., 1912. – 679 с.
14. Сиротский дом в Житомире // Трудовая помощь. – 1899. – № 10. – С. 521-522.
15. Устав Волынского общества исправительных приютов. – [Б.м.] : [б.и.], [б.г.]. – 15 с.
16. Центральний державний історичний архів України у м. Києві. – Ф. 442. – Оп. 627. – Спр. 96. – 84 арк.

Черніговець Тетяна Іванівна, канд. пед. наук, доцент кафедри соціальної роботи Рівненського інституту Університету «Україна»

Джеджеря Клавдія Віталіївна, канд. пед. наук, доц. кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ – ВАЖЛИВИЙ ЗАСІБ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ З ДЦП ЗА МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ

Проблема соціалізації дітей з вадами опорно-рухового апарата (ДЦП) за місцем проживання є особливо актуальною. Вона викликана тим, що середовищем життєдіяльності названої групи дітей залишається квартира, двір біля будинку, реабілітаційний заклад (вони функціонують лише у великих містах), а спілкування обмежене колом членів сім'ї. Дитину у візку можна рідко побачити на ігрових площадках, а тим більше – учасником ігрових забав з ровесниками. Фізична вада стає великим бар'єром пізнання світу дитинства, у якому живе гра, що дарує радість, спілкування, насолоду, розвиток.

Піднята проблема має певні наукові напрацювання. Зокрема, теоретичні аспекти соціалізації дітей розглядали Л.Виготський, В.Сухомлинський, С.Пальчевський, автори монографії «Діти і соціум» (А.Богущ, Н.Гавриш, Л.Варяниця, С.Курінна, І.Печенко). Однак на сьогодні відсутні наукові розробки та дієві технології реалізації проблеми соціалізації дітей з ДЦП за місцем проживання засобами ігрової діяльності. Розглянемо сутність соціалізації в працях психологів та педагогів.

Л.Виготський підкреслював, що соціалізація дитини відбувається в процесі переходу від біологічного існування до повноцінного соціального життя, коли вона як біологічна істота стає соціалізованою особистістю. Соціальне на його думку, – не просто вплив середовища, а джерело розвитку особистості. Він вводить поняття «соціальна ситуація розвитку» (це специфічне для даного віку взаємовідношення між дитиною та оточуючою її соціальною дійсністю) і підкреслює, що саме вона визначає спосіб життя дитини, її соціальне буття [1]. Ця теза в повній мірі торкається і дітей з ДЦП.

Актуальною в цьому контексті є думка Л.Виготського про те, що вищі психічні функції народжуються як форми соціальних відношень в співпраці з іншими людьми, в першу чергу з батьками, пізніше з педагогами та ровесниками. Тому входження дитини в соціальне життя можливе тільки в колективі. Сама природа дитячого розвитку потребує колективної діяльності, адже саме це забезпечить справжню соціальну координацію поведінки.

В.Сухомлинський соціалізацію дітей оцінював як важливий елемент формування виховної сили колективу. Педагога цікавило питання про те, як кожна дитина в певні періоди життя стає членом колективу, «входить в суспільство». Крім цього, підкреслював, що правильна

соціалізація ґрунтується на багатстві та ідейній повноцінності життя колективу» [5].

Вчені одностайні в думці, що важливим засобом соціалізації дітей є гра. Ця теза є відправною в нашій програмі – інтегрувати дитину з ДЦП в дитячий колектив за місцем проживання шляхом спільної ігрової діяльності. Це підтверджують дослідження Ф.Зимбардо і М.Ляйпе, які вважають, що дитина має бути активним суб'єктом соціалізації, яка не стільки пристосовується до людей і ситуацій, скільки прагне до самореалізації та самоутвердження. Вони зазначають, що соціалізувати – це не штучно «вибудувати» з дитини особистість, а долучати її до різносторонньої життєдіяльності [3]. Це в повній мірі є ефективним і для дітей з ДЦП.

Отже, соціалізація – це процес «олюднення» людини, її входження в соціальне середовище [2]. Тому виходячи з вищесказаного, реалізація мети нашого дослідження має відбуватись за такими напрямками: а) просвітницька робота з батьками щодо інтеграції дитини у вуличне середовище, дитячу групу; б) педагогізація дитячих дворових груп щодо сприйняття ними дитини на колясці як повноцінного учасника ігор за забав; в) розширення ігрового репертуару дітей, трансформація ігор для участі в них дітей з вадами опорно-рухового апарата; г) психолого-педагогічна підготовка дитини з вадами здоров'я до активної ігрової діяльності та комунікації з ровесниками; д) підготовка ігрової площадки; е) розробка методичних матеріалів з ігрових вуличних програм для батьків.

Ігрова діяльність визначена нами для соціально-педагогічної роботи в з дітьми з вадами ДЦП в умовах вуличного середовища не випадково. Численні дослідження підтвердили, що вона володіє значним педагогічним потенціалом, виконуючи пізнавальну, розвивальну, естетичну,

креативну, комунікативну, емоційно-психологічну та соціалізуючу функції.

Ігрова діяльність – це первинне виховне і соціальне середовище дитини, де вона пізнає навколишній світ і соціальну дійсність, освоює її, набуває навичок спілкування, розвиває фантазію і механізм творчої діяльності. В ній відбувається емоційно-психологічна реабілітація дитини з ДЦП, що позитивно впливає на загальний стан здоров'я. Це підтверджує І.Кон, відзначаючи, що в грі формуються навички соціальної поведінки та пізнається система цінностей. А.Співаковська характеризує її як могутній фактор повноцінного морального та вольового розвитку дитини, а В.Розін називає сферою позитивних емоційних переживань.

Ігри мають наповнити простір життєдіяльності дитини з ДЦП, подарувати радість, задоволення, пізнання, спілкування, творчість, фантазію, самовираження, духовне та фізичне вдосконалення.

Основними сферами впливу ігор на дану категорію дітей є: *психологічна* (емоційно-позитивна), *фізіологічна* (корекційна), *оздоровча* (реабілітаційна) і *рекреаційно-креативна* (розважально-розвивальна). Для розробки ігрових програм використовуються різні види ігор: малорухливі, спокійні, комбіновані, пізнавальні, творчі, імітаційні [4]. Рухливі ігри слід трансформувати до фізичних можливостей дитини, акцентувати та грі руками (ігри з м'ячем, хустинкою, паличками). Певні ролі в сюжетних іграх передбачають творчу дію (виконання лічилки, віршів, пісень, музикування). Дівчатка з ДЦП залюбки грають в «Дочки-мами», імітують різні побутові та соціальні ситуації.

Технологічний процес організації вуличної ігрової роботи щодо інтеграції дітей з вадами опорно-рухового апарату у дитячі дворові групи поділяється на такі етапи: а) діагностика знань дітей обох груп щодо ігрового матеріалу (українських народних ігор) та психологічної готовності до

спільної ігрової діяльності; б) розробка та впровадження ігрових програм (вони будуються на різних жанрах дитячого фольклору: ігри, лічилки, заклички, речитативи, пісні, вірші, скоромовки, музикування тощо); в) розвиток активності дітей в ігровій діяльності. Її провідними формами за місцем проживання є: ігрові програми (розваги, забави) [6]. У цьому контексті зазначимо, що організаторами дитячих ігрових програм за місцем проживання мають виступити батьки, оскільки педагоги-організатори та соціальні педагоги шкіл і закладів культури такою діяльністю не займаються.

Отже, спільна ігрова діяльність дітей з ДЦП з іншими дітьми сприяє колективній співтворчості, покращенню соціального самопочуття та здоров'я дітей, привнесенню до середовища проживання позитивних емоцій, морально-етичних та естетичних переживань, спілкування, підвищенню мотивації дітей до ігрової поведінки, можливість подружитися, що є ефективним засобом соціалізації.

Література:

1. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. – СПб.: Союз, 1991. – 91 с.
2. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Монографія / [наук. ред. А.М. Богуш; заг. ред. Н. В. Гавриш]. – Луганськ, 2006. – 368 с.
3. Зимбардо Ф., Ляйпе М. Социальное влияние. – СПб.: Речь, 2000. – 432 с.
4. Провозюк Г.Г. Гра і здоров'я: Методичний посібник з питань організації фізкультурної та оздоровчої роботи з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку. – Тернопіль, 2005. – 144 с.
5. Сухомлинський В.О. Роки дитинства [Твори: у 6-ти Т.]. – К.: Радянська школа, 1977. – Т. 3. – 103 с.
6. Черніговець Т.І. Роль українських народних ігор у фізичній реабілітації дітей з вадами здоров'я // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами : Тези доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції. – К.: ВМУРОЛ «Україна», 2005. – С. 500 – 502.